

І прибуде суддя

Автор:

Володимир Лис

І прибуде суддя

Володимир Савович Лис

Знайомство з містечком Стара Вишня для молодого випускника юрфаку Георгія виявилось моторошним. На його руках померла провідниця потяга Людмила. Незабаром знаходять задушеною дівчину Нілу. Георгій відчуває: в Старій Вишні коїться щось дивне й жахливе. Останньою краплиною стає раптове самогубство судді, після чого містечко поринає в темну круговерть... Але виявляється, що саме Георгій має стати наступником загиблого. Він одержимий жагою справедливості, бажанням нещадно карати винних та нарешті розплутати всі темні історії.

Володимир Лис

І прибуде суддя

Від Золотого письменника України

Майже наприкінці двадцятого століття міжнародний потяг Львів – Санкт-Петербург прибув на станцію Луцьк опівночі. Він спізнився всього лише на вісім хвилин. До того спізнювався на цілих півгодини, що було, зрештою, не так і багато для нинішнього непевного часу. Однак на підході до Луцька машиністові вдалося скоротити розрив і молода провідниця із сьомого плацкартного вагона знала, що до наступної великої станції – Ковеля – якщо не трапиться чогось надзвичайного, прибудуть за графіком. А втім, що їй до того, її провини в жодному запізненні нема.

Як і належало, вона заздалегідь попередила тих пасажирів, котрі мали виходити. Їх було четверо. Молоде подружжя – він, високий, вродливий, із виразними очима, і вона, сіренька пташка, правда, з повними соковитими губами – усю дорогу завзято шепотілося і сперечалося. До провідниці долітали фрагменти розмов, і вона зрозуміла, що ідуть ці двоє до родичів, з якими перед тим майже не підтримували стосунків, а зараз несподівано одержали запрошення на розподіл спадщини: після смерті, здається, двоюрідної тітки їм теж мала перепасти дещиця. Яюсь, проходячи повз них, провідниця почула, як дружина твердила, що проживуть і без цієї подачки. Чоловік щось заперечив, та вона не розчула, що саме. Уже опинившись у провідницькому купе, подумала: якби на неї впала хоч якась крихта з чийогось там стола, вона не відмовилася б, нізащо не відмовилася б, усе взяла б. Надто багато прикрощів зазнала в цьому несправедливому холодному світі, де приречена бути вічною жебрачкою, а тепер ще й блукалицею, не маючи ані пристановиська, ані надії на щось постійне, хоч віддалено схоже на щастя, тільки цю нескінченну осоружну дорогу, нудотний запах чужої зіжмаканої постелі й обривки чужих розмов і сповідей, сплетених у клубок щоденного та щонічного хаосу, який оточує страшним виром.

Тепер подружжя йшло проходом, наповненим чужими снами, неголосними розмовами, вуркотіннями й зітханнями, запахом вистромлених із-під простирадл ніг. За ними поволі дибав дідок у засмальцьованій куфайці, хоч надворі стояло ще літо, а далі повз, мов сліпий слимак, молодий хлопчисько з двома величезними сумками. Провідниця перед тим ледве його добудилася. Потяг стишував хід, провідниця виглянула крізь двері: стало видно старовинну, ще з минулого століття, будівлю вокзалу й людський мурашник, який, незважаючи на нічний час, вирував на пероні. «Куди вони ідуть, куди поспішають, навіщо? – подумала провідниця. – Якби вони знали, яка то мука – їздити і їздити, не маючи прихистку». Але знала вона й те, що зрушений світ не зупинити, що дорогою буде ще порожніти й заповнюватися потяг разом із її вагоном, поки нарешті дика орда мішечників не кинеться скуповувати, ошасливлювати місто, чимось схоже на те, звідки вони виїхали, нашпиговувати його маслом, ковбасою, м'ясом, зубною пастою, кухонним причандаллям, цукром, усіма мислимими й немислимими товарами, на які досі ще багата Україна.

Потяг спинився, провідниця, як і годилося, відчинила двері. Перед ними вже з'юрмилися з десятків людей із валізами й торбами. Провідниця зійшла на перон, сказала:

– Дайте пасажирам вийти, – і відступила крок убік.

– І куди вони пруться? – мовив хлопчисько, нарешті прочумлюючись від сну, перед тим як ступити на сходинку.

– До своєї погибелі, – чи то буркнув, чи то пофілософствував дідок.

Як і слід було сподіватися, всі їхали якщо не до Санкт-Петербурга, то в Білорусь. Але один квиток, чи не останній (бо п'ятеро чоловіків і дві жінки, які стояли збоку й непевно позирали на провідницю, явно квитків не мали й готувалися упрохувати взяти їх, безквиткових), змусив провідницю мимоволі ледь-ледь здригнутися.

– Ви до...

Вона підвела голову й подивилася на молодого чоловіка років двадцяти п'яти, зі спортивною сумкою, що повисла на самісінькому краю правого плеча. Провідниця ще раніше звернула на нього увагу. Чоловік стояв трохи осторонь, біля вродливої дівчини, і зі скептичним спокоем спостерігав за натовпом уздовж потяга. Щось говорила дівчина, але, здавалося, він її не слухав. Що привернуло увагу? Постава, цей спокій? Модна легка куртка, з-під якої визирала кольорова проста сорочка? Вона тоді ще раз мимоволі зиркнула на нього. І ось тепер він простягає їй квиток, а дівчина тихо гладить його спину.

– До Старої Вишні я, – сказав міцний чоловік чи хлопець. – Ви здивовані? Ніхто туди не їздить? Чи там потяг не зупиняється? То я на ходу скочу.

– Ні, чому ж...

Часом і їздять, трапляються пасажири, хотіла вона сказати, але не сказала. Потяг, хоч лише на хвилину, але зупиняється.

Провідниця мовчки дала дорогу. Пасажир (сумка ледве не сповзла з плеча, він поправив її недбалим жестом) пройшов до вагона, наостанку послав дівчині поцілунок рукою. Провідниця ледве відбилася від безбілетників, порадивши їм пошукати щастя в інших вагонах. Ні, підробити вона не проти, але не сьогодні. Не сьогодні, от у чім річ.

Вона ледве дочекалася того моменту, коли потяг рушив і поповз уздовж перону, проминаючи пристанційні будівлі. Ось уже його повністю ковтнула густа дьогтьова ніч, щоб за півгодини виштовхнути зі своїх обіймів на наступній станції. Тепер тільки дерева чорними привидами бовваніли обабіч колії. До Старої Вишні ще три зупинки: Рожище, Голоби й Ковель. Майже три години їзди. Дві з половиною. Якщо точніше – дві години сорок сім хвилин. «Вимір'яй із секундами», – покепкувала з себе провідниця. Вона відірвалася від холодного вікна, до якого притулялася чолом. Треба було йти у вагон, виконувати набридлі обов'язки. Зібрати квитки, видати постільну білизну. Потім прийде Коля, молодий бригадир. Він завжди приходив після півночі. Якщо потяг нічний. Нічний потяг. Нічний. Але ж як важко їй іти до свого купе. Господи...

Провідниця довго сиділа на лавці у провідницькому купе. Потяг уже набрав швидкість. Якись силуети тьмяно миготіли за вікном. Провідниця дивилася туди, її очі вбирали темряву, і пітьма, здавалося, забирала їх до себе, притягувала її геть усю. Невже причина заціпеніння в тому, що в її вагоні їде цей чоловік, чи то радше хлопець? Так, їде до Старої Вишні. Але ж він не знає, не може знати, звідки вона родом. Він сам не звідти, не з її рідного містечка, інакше б вона його знала, вони майже ровесники або й узагалі однолітки.

Чоловік зі спортивною сумкою, який їхав до Старої Вишні, мав місце приблизно посередині вагона. І хоч як зволікала провідниця, доскіпливо передивляючись квитки трьох інших пасажирів, таки добралась і до нього. Хлопець як хлопець. Худорлявий, але міцний. Руки теж міцні й, видно, дужі, плечі широкі. Не надто вродливий, але й не потвора. Хіба що вуха занадто стирчать, ніс ніби втиснутий в обличчя, трохи, майже непомітно викривлений. Може, боксер? На тонкі губи виповзала змійка іронічної посмішки. «Господи, навіщо я його вивчаю? – подумала провідниця. – Час усе одно йде, ще їхати якихось дві з половиною години, та й усе». Не думати про цей шлях – ось він, вихід.

– Що, фальшивий квиток? – весело спитав пасажир.

– Ні, чому ж... Пробачте. Постіль брати не будете?

– Та вже якось так передрімаю. Довго їхати?

– Дві з половиною години, – повторила вголос провідниця цифру, яка причепилася, мов реп'ях. – Дрімайте, я вас розбуджу.

– Дякую.

– Будь ласка. Це моя робота, мій обов'язок.

– Які ми ввічливі, – сказав молодий чоловік.

– Насміхаєтесь? – Провідниця наважилась ще раз глянути на нього.

– Ну що ви... Дякую. Просто дякую.

Перш ніж піти далі, провідниця повагалася якусь мить. Спитати чи ні? Ну що їй до того, чому він іде до маленького містечка, загубленого серед поліських лісів? І все ж вона спитала:

– Ви у відрядження?

– У відрядження? – чомусь здивувався чоловік. – Ні, не у відрядження. На роботу. – І пожартував: – На постійну роботу! На трирічне заслання.

Із веселого, приязного тону провідниця зрозуміла: він аж ніяк не проти з нею порозмовляти. Вона, здається, навіть йому подобається. А чому б і ні? Адже вона теж не потвора, доволі симпатична, якщо вже бути відвертою, хлопці з депо липнуть поглядами, а Коля-бригадир каже...

Провідниця обірвала думку, що поволокла її невідомо куди, у темну безвість, і спитала:

– То ви за направленням?

– Авжеж, – веселості в його голосі навіть додалося. – Після університету. Перед вами бовдур, якого мали залишити у Львові, але не залишили. Навіть у Луцьку не зумів затриматися. Тепер іду в поліську Тьмутаракань. – Він тріпнув непокірним чубом. – Тож як повернетесь – передавайте привіт Львову. Ви ж зі Львова?

– Зі Львова?

– Даруйте? – Хлопець трохи знітився. – Я гадав – бригада львівська, а не Санкт-петербурзька, бо ж розмовляєте українською...

– Так-так, бригада львівська.

«А сама я зі Старої Вишні», – хотіла признатися провідниця, але знову нічого не сказала. Нащо йому знати? Натомість, перш ніж остаточно позбутися цього спілкування, таки поцікавилася:

– Ви будете вчителем? Не вгадала? Лікарем?

– Знову не вгадали. – Пасажир, проте, явно не був розчарований. – Я юрист.

– Юрист?

– Що, не схожий?

– Ні, чому ж... Але... Ви... будете суддею?

Досі вони розмовляли впівголоса, бо ж довкола спали люди. Але останні слова провідниця вимовила гучно, майже вигукнула. Вигукнула проти своєї волі.

– Судді на вигляд солідніші, еге ж? – по-своєму, очевидно, розтлумачив її подив пасажир. – Може, буду й суддею. Колись таки буду. Поки що просто працюватиму в суді. Куди ви...

– До інших пасажирів... Спіть, я вас розбуджу...

Провідниця швидко пройшла до кінця вагона.

Коли вона перевірила всі квитки й повернулася у своє купе – там уже лунала музика. Стрімка, нахабна, вона, здавалося, розколювала тишу сонного вагона, мов дужий залізний молоток горіхову шкаралупу. Враження посилювало шипіння й постійна робота ударника, що, видно, не шкодував рук, відбиваючи стрімкі такти. Провідниця зрозуміла: Коля-бригадир уже прийшов. Він любить заявляти про себе гучно, і плювати йому, що пасажир сплять, що за вікном ніч, що він мав би, навпаки, оберігати спокій у вагоні.

Так і є, сидить із транзисторним приймачем у руках, а в очах, що з веселою нахабністю дивляться на неї, провідниця бачить себе – очі, сірі, майже блакитні, вбирають її, щоб зі звичною певністю затягти, мовби збільшуючись із кожною наступною миттю. Коля-бригадир знав про цю особливість своїх доволі гарних, аж якось не по-чоловічому гарних, очей і сповна використовував її. Провідниця здогадувалася – не одна вона втопилася в тих бездонних очах, осіла на дні, забута їхнім власником, проте чи зупинить це наступну жертву? Але сьогодні Колині очі викликали в неї лише відразу, втім, може, й не відразу, але якийсь дивний спротив, що народився майже миттєво, щойно вона їх побачила.

– Слухай, вимкни, – несподівано для себе самої владно наказала вона.

– А то що? – вишкірив Коля зуби, з-поміж яких зблиснуло два золотих.

– Люди ж сплять.

– Ну й чорт з ними. Виспляться вдома, – безтурботно сказав Коля.

Провідниця рішуче простягла руку до приймача. Коля-бригадир, певно, відчув щось нове в її настрої, бо сам зменшив звук.

– Дивись, що я приніс.

Рухом фокусника він заліз під коричневу шкіряну куртку, дістав звідти пузату пляшку.

– Лікер. Ананасовий. Твій улюблений.

– Миколо...

Він теж підвівся, стояв зовсім поруч, вона чула його гаряче дихання, відчувала дуже чоловіче тіло.

– Що, Людочко?

– Уже випив? Ми ж на роботі...

Він тернувся щокою об її скроню, вільною рукою обняв за шию, потім дихнув у її ніздрі.

– І краплі в рот не брав сьогодні. А лікер подарував один чмур за те, що в купейний вагон без білета посадив.

– Миколо...

– Та ти сьогодні якась сама не своя. – Він зазирнув Людмилі в очі. – Я ще тоді помітив, як у потяг сідали. Що сталося, Людо?

«Тоді ти не міг помітити, – подумала Людмила, – тоді ще нічого не трапилось, тоді я ще нічого в собі не відчувала, хіба те, що проминатимемо Стару Вишню, трохи тривожило. Але то так, дрібне хвилювання, не вперше...»

– То що сталося? – допитувався Коля. – У гуртожитку хтось образив?

– У гуртожитку? Ні. – Людмила похитала головою. – Хто мене мав образити?

– Ну, може, Вірка. Ти казала...

– Ні-ні. Вибач. Сховай лікер.

– Як хочеш. Куди поставити? Людо... – У його голосі прокинулися незвичні, мовби жалібні нотки. – Це ж тобі подарунок від мене.

– Скоро станція, Колю.

– То й що? Стоїмо тільки дві хвилини. До Ковеля ще година. Ні, ти таки сама не своя.

Людмила звільнилася від його рук, ледь стрималася, щоб не відштовхнути. Бригадир не опирався, плюхнувся на лавку. Ця легка перемога допомогла Людмилі трохи отямитися. Він же ні в чому не винен. А вона має те, що заслужила. Колю й заслужила, хоч це ще не найгірший варіант. Не одна з їхньої бригади була б не проти Колиної уваги. Та ж Вірка, яка перед тим, кажуть, була

його симпатією, пробувала навіть задиратися. Але то було ще два місяці тому.

Що її саму мучить зараз? Невже причина в тому хлопцеві, який іде до Старої Вишні? Ні, не в ньому самому, а в чомусь іншому, що пов'язано з ним. У чому тоді? Щось мовби крутиться в голові, але не може стати думкою.

- То ти не хочеш сказати, що трапилось?

Людмила стонула плічками. Відвернулася, взялася знічев'я переставляти на тумбочці склянки. І раптом відчула: з-під повіки правого ока щось викочується, тепле й вологе. Сльоза?... Боже, це ж сльоза, вона от-от заплаче, ладна заплакати... Тернула пальцями під оком, і їй здалося - палець відчув солоність маленької краплини, бо та почала вбиратися у пори шкіри.

- Ти... плачеш? - здивовано спитав Коля-бригадир, посунувшись до неї.

- Ні-ні, тобі здалося.

Людмила поспішно відвернулася, ще раз тернула під оком. Коли ж повернулася до нього, подивилася у його гарні зіниці, схожі зараз на дві блакитні цятки серед хмари, що розповзлася перед нею, її власні були сухими, принаймні їй хотілося, щоб так було.

- Я хочу тобі щось сказати, Колю, - промовила вона стиха помертвілими губами.

2 серпня

Ми зійшли з тролейбуса й побачили низеньку світло-зелену, чи, радше, салатову будівлю вокзалу - та наче випливала назустріч із темряви, підсвічена двома ліхтарями, що стояли пообіч центрального входу.

- У Луцьку такий маленький вокзал? - здивувався я.

- Хіба ти ніколи його не бачив? - своєю чергою здивувалася Валерія.

– Ні, – заперечив я. – Я ж їздив до Львова через Володимир. А минулого разу, якщо пригадуєш, ми поверталися автобусом.

Ми оминули хоч і низьку, але довгасту будівлю, вийшли на перон. Тут, коли вже спинилися біля самої колії, Валерія поставила питання, яке вже звучало кілька разів цього вечора:

– То що все-таки сталося, Георгію?

– Нічого, – сказав я. – Анічогісінько. Мене направили на роботу до Старої Вишні.

– Але чому? Петро Платонович ще вчора, коли я дзвонила до нього, знову підтвердив, що тебе залишають у Луцьку. Що трапилося у суді вчора, може, все-таки скажеш?

– Нічого й не трапилося, – мовив я. – Ми дуже мило порозмовляли з паном заступником голови суду. Як і попереднього разу.

– Дуже мило? – недовіжливо подивилася Валерія.

«Які бездонні в неї очі, – подумав я. – Мені знову здається, що вони ще й безкраї. До того ж і розширюються, коли дивитися в них». Та проте я вплив із цих очей.

– Авжеж, – промовив уголос. – Він запитав, як я доїхав. А тоді повідомив, що мене направляють у Стару Вишню.

– І ти мовчки погодився?

– А що я міг зробити? Набити йому морду?

– Не погодитися. Боротися за себе. Зараз нема обов'язкового направлення.

– Я не знав.

– Це на тебе не схоже, – мовила Валерія. – Ти щось приховуєш.

– Анічогісінько, – сказав я цього разу неправду й додав: – Тобі не треба було сьогодні приїжджати.

– Чому? – спитала Валерія. – Я ж не винна, що Петро Платонович поїхав зранку у відрядження. Якби ти почекав до завтра...

– Не хочу чекати, – сказав я. – Не хочу, розумієш?

– Ти мене... Ти мене вже...

Вона не договорила й затулила обличчя руками. Але тільки на якусь мить, а далі, напевно, отямившись, вдала, що поправляє зачіску.

«Звичайно, ви можете відмовитися, – сказав учора заступник голови обласного суду. – Тоді я...»

Він не доказав, але я знав – тоді він зміг би з чистою совістю відпустити мене на всі чотири вітри. Але я мусив би вертатися до Львова...

«Я не продаюся так дешево», – подумав я і подивився низенькому тлустому чоловічкові в очі.

Чоловік мовби засоромився. Але наступної миті відчув щось схоже на сором і я. Справді-бо, звідки чоловік за столом міг знати про мої взаємини з Валерією, про справжній стан моїх стосунків із Валерією, про те, що я її більше не кохаю...

– Як приїдеш, одразу ж напиши, – сказала Валерія тепер, щулячись під вітром на пероні. – Ні, краще зателефонуй. Ти, до речі, маєш гроші?

– У мене багато грошей, – усміхнувся я.

«Хоч би нарешті прибув той потяг», – подумав наступної миті й подивився на годинник над входом до вокзалу.

На ньому було 23:46. Потяг мав би вже прибути чи принаймні наближатися до станції, але його ще не було ні видно, ні чути.

«Я дивлюся, напевне, не в той бік», – подумав.

Та потяга не було видно і з другого боку. На годиннику – вже 23:48.

– Ти напишеш мені, щойно прийдеш, – повторила Валерія.

– Напишу.

– Обіцяй.

– Обіцяю, – легко, аж сам здивувався, вимовив я.

– Не напишеш, – зітхнула Валерія. – Але чому, Жоро?

«Ось вона й гнівається, – подумалося. – Інакше назвала б Юрієм, Юрчиком, Юрасиком...»

«Невже тобі хочеться, щоб вона тебе зараз так називала?» – спитав я себе.

Відповіді не було. Як не було поки що й потяга. «Може, він зовсім не приїде?» – подумав я і побачив нарешті вдалині вогники, які рухалися.

Валерія знову щось сказала, але цього разу я не розчув, що саме, а перепитувати не став. У кишені намацав квиток, куплений учора, – один із чотирьох, що продавалися на цей прохідний потяг у касі попереднього продажу Луцького вокзалу. Його я купив одразу, ну, може, десь за годину після того, як довідався, що мене направляють до Старої Вишні.

Я відсмикнув руку, наче обпікся.

3 серпня

Яскраве світло, яке било мені в очі, було таким сліпучим, що я мимоволі затулився руками. Та безжальні пекучі промені проникали крізь щілини між

пальцями, здирали на пальцях шкіру, пробираючись до повік, випікаючи очні яблука. Біль робився таким нестерпним, що я не витримав і закричав. Звук мого розпачливого крику вдарився об стіни високої сірої будівлі з грубими круглими колонами, до якої я перед тим невідомо чому поспішав. «Якщо пригадаю, чому йшов до цього будинку, світло перестане мене мучити», – зненацька подумалось мені. Однак безжальні прожектори не давали зосередитись, вогняний сніп пік із чимраз новою, ще страшнішою силою. Я вже нічого не бачив, лише відчував сотні, тисячі розпечених голок на своєму обличчі, на шкірі, яка, мабуть, уже перетворилася на червоне місиво. Ледве подумав про це, як відчув запах горілого м'яса. Збагнувши, що це запах м'яса з мого обличчя, закричав ще гучніше й розпачливіше.

– Прокиньтесь, прокиньтесь!

– Що-о?...

Ошалілими очима я дивився на старого чоловіка, який схилився наді мною. Куди зникло світло, яке мучило мене, хто цей чоловік із переляканими очима? І раптом, остаточно отямившись, збагнув: це ж був сон, щойно я бачив жахливий сон...

– Вибачте, – пробурмотів я знічено.

– Дарма, дарма, вам, напевне, наснилося щось жахливе?

– Так, наснилося.

Я звівся на лікті, виглянув у вікно. За тьмяною шибкою виднілась частина якогось подвір'я. Збоку примостився кіоск. Повз вагон пройшли, перемовляючись, двоє чоловіків. Я збагнув: потяг стоїть на якійсь станції – і спитав, де ми.

– Ковель, – сказав мій сусіда.

Він сидів, звівши ноги з постелі, мовби також намагався щось пригадати.

– Напевне, розбудив вас своїм криком? – спитав я.

Сусід чи то не розчув, чи не схотів говорити неправду. Я роззирнувся. Раптом подумав: чули інші пасажири чи ні? Навпроти, на боковій лавці, спала, звісивши руку до самої підлоги, молода дівчина. Нижня губа в неї так відвисла, що, здавалося, теж от-от торкнеться підлоги. Зверху мирно посапував, одвернувшись до завішеного вікна, товстий дядько в чорній майці. Наступні бокові місця тонули в напівсутінках. Я задер голову – сусід зверху наді мною теж спав. Отже, не так уже й голосно я кричав.

«Хіба це важливо?» – подумав я і зрозумів, що мені просто неприємне це нагромадження тіл у переповненому вагоні, дратує задуха й мішанина запахів, яка робить повітря кисло-застояним. Доведеться терпіти (бо заснути навряд чи зможу) півгодини, а то й більше. Напевне, більше. Я зиркнув на годинник. Чверть по другій. Якраз час для сну. Тому такий безпробудно сопучий вагон. Наче ковальський міх, який не можна спинити. Дратувало і світло з перону, чомусь ніхто не здогадався опустити чорну завіску, що стирчала зверху вікна.

Я звівся на ноги й шарпнув її руками з обох боків.

– Даремно, – озвався сусід. – Пробували.

Тепер він розгойдувався, заклавши руки за ший, мовби хотів зрушити вагон із місця. І це безглузде розгойдування теж почало дратувати мене. Я підвівся і, мимоволі потягнувшись, аж хруснули кістки в плечах, пішов проходом. Вагон спав, лише в одному купе вовтузилася якась тітка, щось шукаючи у величезній полотняній валізі й стиха постогнуючи при цьому. Мабуть, сіла щойно, в Ковелі.

У відчиненому провідницькому купе нікого не було. Подушка, синя шерстяна ковдра, на подушці – розгорнута книжка. На ковдрі біля стіни барвистим метеликом примостився легенький ситцевий халатик, певне, щойно скинутий з пліч. І враз я пригадав свою розмову з провідницею, коли та прийшла збирати квитки. Виразні, кольору темної сливи очі чомусь стали наполоханими, коли я сказав, що я юрист, працюватиму в суді. Смішна вона, ця дівчина. Либонь, суддя для неї – щось високе й поважне.

Провідницю я побачив унизу на землі. Вона повернула голову на звук моїх кроків, і в тьмяному поблискуванні пристанційного ліхтаря, що синювато-жовтим оком байдуже позирав на вагон, раптом, здавалося, майнула тінь великого чорного птаха, так несподівано спохмурніло, ба навіть стало зляканим її обличчя. Наче я,

з'явившись, направив на неї пістолет і зажадав змінити курс потяга.

– Не бійтеся, – сказав я, здивований такою реакцією на мою появу. – Гаманця мені не треба, вашого життя тим більше.

– Хто вас знає. – Вона ніби оговталася від несподіваного переляку.

– Не треба, не треба, – запевнив я. – Інакше хто мене висадить у Старій Вишні?

– Самі зійдете.

– Та я ж не знаю, коли ми її проїжджатимемо.

– Уже скоро. Хвилин сорок лишилося їхати.

Вагон шарпнуло. Раз, удруге. Зрештою потяг за третім разом зрушив із місця.

Провідниця стояла внизу, мов закам'яніла, і дивилася кудись уздовж потяга, який полишав її на пероні.

– Ви що, збираєтеся тут ночувати? – здивовано спитав я.

Лише тепер вона стрепенулася, мов підбитий птах, що все ж наважився злетіти, змахнула руками-крилами й побігла навздогін за потягом. Я простяг їй руку, міцно вхопив за тонкі холодні пальці, стиснув усю долоню і буквально втягнув до вагона.

– Що ж ви так? – докірливо промовив я. – Могли...

Я затнувся на півслові. Дівчина плакала, щосили намагаючись стримати глухе ридання.

– Що з вами?

Я розгублено тупцяв біля неї, не знаючи, що робити в цій ситуації. Раптом провідниця зойкнула, наче хтось невидимий взявся душити її, і припала мені до

грудей, здригаючись усім тілом.

«Ну й халепа, – подумав я. – Істеричка вона чи що? А може, щось трапилося, доки я спав?»

Потяг уже мчав на всіх парах. До відчинених дверей залітав холодний вітер, такий холодний, наче літо за стінами потяга раптово змінилося на зиму чи принаймні осінь. А може, це тому так, що дівчина, котру я тепер тулив до себе й мимоволі гладив її плечі, аби хоч якось заспокоїти, була вся теж холодною, наче її щойно вийняли із заморозника.

Узагалі я не лізу по слово до кишені. Але тепер я чомусь не міг видобути жодного не те що слова – навіть звуку. Потяг тим часом проминув місто й вистукував свою монотонну пісню серед поля.

– Давайте зачинимо двері, – нарешті сказав я.

– Пробачте, – прошепотіла вона, відриваючись від мене, та так різко, ніби щойно усвідомила, що притулилася до чогось гидкого.

Вона мовчки зачинила двері, причому якось із острахом, чи то боялася випасти, чи остерігалася чиеїсь невидимої руки з-за дверей. Мовчки, не кажучи ні слова, пройшла всередину вагона.

Я ще трохи постояв, потім рушив і собі. Провідниця сиділа у своєму купе, коли я проходив повз прочинені двері.

– Пане суддя! – гукнула вона.

Мене відразу розсмішило таке звертання. Я став у дверях купе й пожартував, що, доки ми доїдемо до Старої Вишні, може, встигну її засудити, якщо е, звичайно, за що. Нехай лишень признається у своїх гріхах.

Вона сумно поглянула на мене і сказала:

– Не встигнете. Це було б дуже довго.

- Дуже довго - що?

- Розповідати.

І, так само дивлячись кудись убік, мов боялася зустрітися очима чи, швидше за все, соромилася невисохлих сліз, сказала чи то й звеліла:

- Ідіть ще подрімайте трохи. Ну йдіть, чого ж ви... Я розбуджу.

Я знизав плечима й рушив до свого місця. «Вона таки чомусь боїться мене», - подумав дорогою. Вагон так само важко дихав. Спав і мій старий сусід. Чи, може, вдавав, що спить. Я сів на лавку, притулився спиною до стіни й собі заплющив очі. Щось щемливе підкотилося мені до горла. Ще за якихось двадцять-тридцять хвилин я опинюся в Богом забутому містечкові. І ледь я подумав про це, відчув ще й інше: смертельно не хочеться туди приїздити, відбувати тих три роки за направленням.

Я побачив лице Валерії, в її чудових волошкових очах - здивування, біль і образа. Як вона чекала тих кількох слів, які я мав сказати...

Розтулив повіки. До біса згадки. Я вчинив щиро, між нами все перегоріло, і якби я сказав: «Хочу, щоб ти була моєю дружиною», - чи ще якісь близькі за змістом слова, вони були б першим реченням епілогу до нашого кохання і наших почуттів, а епілог, як відомо, довгим не буває, він мусить поставити крапку в будь-якому сюжеті. Лишалось хіба що одружитися, аби зостатися у Львові, аби просто зостатися, зачепитися, як казали в нас на курсі. Але піти на таке я був не здатен. Я відчував, що не здатен і на інше - приїхати й написати Валерії, що кохаю її чи ще щось. Наприклад, що мені там сумно, навіть якщо буде сумно, нудно чи ще якимось там насправді. Взагалі нічого не напишу, хоч і обіцяв це, прощаючись. Але ж обіцяв, обіцяв, обіцяв, від цього нікуди не дітися, як і від прибуття до Старої Вишні, подумав я. Це порівняння мене здивувало. Наче я не довіряю самому собі, от як виходить.

Зненацька я пригадав свій сон. Ніколи не надавав значення снам, але тут відчув, начебто у сні є щось, чого я не можу пригадати. Ну, біг до якоїсь споруди, але до якої? Навіщо і звідки? Але ж це сон, подумав я. Дарма шукати в ньому змісту, тим паче якихось деталей.

І знову перед очима з'явилося обличчя Валерії. Тільки інше – тієї останньої ночі в Луцьку, при місячному світлі, яке падало на ліжко, де ми востаннє кохалися. Може, вона сподівалася, що те примарне світло, впавши на її голе тіло, розпалить мене по-справжньому, як було колись. Але тієї останньої ночі я був такий, як був, і обличчя Валерії нагадувало мені мертвотно-зелену маску відьми з якогось зарубіжного кінофільму.

* * *

Ми приїхали до Луцька вже після того, як проти свого прізвища на дошці, де вивісили списки розподілу цьогорічних випускників, я спіткнувся об фразу: «Направити в розпорядження Волинського обласного суду». У цьому не було нічого дивного, бо ж я родом із Волині, де й досі живуть мої батьки. Хоча мене мали залишити у Львові, в одному з районних судів. Приїхали сюди, бо раптом виявилось, що у Валерії є родичі в Луцьку, а їхній сусід працює в обласному суді.

Ми тоді ходили вулицями старовинного міста, де я віднині мав жити. Сюди, як стояло в підтексті нашої поїздки, мав забрати Валерію. Вона захоплювалася містом, а швидше – переконувала мене, яке воно прекрасне, майже нічим не гірше Львова.

Я знав – не заберу її. Чи не знав? Чи удавав, що не знаю? Чи не знав – удавав, що не знаю, чи не знав – удаю або ж ні.

Була й зустріч із сусідом, уже про мене поінформованим: Валеріїні родичі запросили його й добряче почастиували. Зустріч в обласному суді із заступником голови. Дорога додому з сусідом, яка пролягала через кав'ярню «Старий замок». Балаканина пана судді про власне дитинство, яка сповнювала мене нудотою, аж я, аби її не слухати, почав думати про те, як ми проведемо з Валерією цю ніч у чужій оселі. Як нам постелять – разом чи окремо? «Мій наречений», – сказала Валерія. «Який не стане чоловіком, – спало мені на думку, – але вже давно фактично є чоловіком і тепер думав про двісті п'ятдесяту чи триста п'ятдесяту спільну ніч, шкода, що я не рахував». Чи останню, я ще тоді не знав. Коли точніше – не вирішив.

Нам таки постелили разом, у маленькій кімнатці, що колись була дитячою. Від тих часів лишилася етажерка з іграшками, килимок на стіні.

Я вже вкотре мав змогу спостерігати, як поволі роздягається Валерія.

Одночасно я отримав нагоду ні про що не думати, а спостерігати за священнодійством цього вмілого роздягання. Спостерігати за повільним наближенням до ліжка. Але фільм, який дивишся не вперше, не здатен викликати тих же емоцій, що й першого разу.

Коли вже я пригорнув «мою наречену Валерію», трапилася дивна подія. У вітальні задеренчав телефон, а потім у двері тихенько постукали. Господиня спитала, чи ми вже спимо, і, коли Валерія відповіла «ні», повідомила, що мене кличуть до телефону.

– Георгія? – здивувалася Валерія і, отримавши підтвердження, зашепотіла до мене: – Ти комусь давав їхній номер?

– Я навіть не знаю, який у них номер, – відповів я.

– Тоді не зрозуміло, – сказала Валерія і сама рішуче встала, накинула на голе тіло передбачливо захопленого халата й пішла до телефону. Правда, дуже швидко вернулася і здивовано сказала, що просять таки мене, притому голос чоловічий.

Довелося вставати, натягати штани й накидати наопашки сорочку. Але, коли я взяв слухавку і промовив: «Слухаю», – помовчавши кілька секунд, слухавку на другому кінці поклали.

– Вибачте, – сказав господині, котра з'явилася у вітальні.

– Будь ласка, – чемно відповіла вона.

Подумки я лайнувся, тоді повернувся до Валерії, а вона влаштувала допит, кому я давав номер.

– Цікаво, кому я міг давати, коли ці два дні весь час був із тобою.

– Може, до того, у Львові? – спитала Валерія.

– А ти мені його називала, цей чортів номер? – я аж розгнівався.

– Ні, – Валерія здивувалася ще більше.

Відчуваючи, що вона мучитиметься ще довго, а то й зовсім не засне, я виклав свою версію: помилилися номером, телефонували до якогось іншого Георгія, а господиня просто зреагувала на ім'я і покликала мене. Валерія погодилася, що так могло бути, і притулилася до мене – спершу несміливо мовби, потім щільніше і щільніше. Я почав пестити її, хоч і робив це без особливої пристрасті. Тоді вона й сказала, що хоче відчутти місячне сяйво.

Дивна річ, коли я уявив, що маю під собою відьму, мене це чомусь розсмішило. Я гамував у собі той сміх, аби він не прорвався назовні, бо тоді Валерія могла образитись, і, гамуючи, кусав їй шию, та так, що вона аж скрикнула – од болю, а не від насолоди. Правда, потім сказала, коли було вже по всьому, що давно не давав їй такого задоволення. Я поцілував її у щоку, а потім у покусане місце й поспішно притулився губами до подушки, бо міг засміятися знову.

«Чому ж не допоміг той її родич у Луцьку?» – вкотре за останню добу подумав я. І вперше у грудях ворухнулася страшна підозра: це справа рук Валерії. Це її помста. Помста за те, що я так і не сказав тих давно очікуваних слів. Якби сказав, зараз спав би в її обіймах на розкішному старовинному ліжку у їхній прекрасній львівській квартирі, а не тулився до стіни у пропахлому потом, сопучому та смердючому вагоні. З істеричною провідницею, що ледве не залишилась на чужій станції, а потім ні з того ні з сього зрошувала сльозами мою сорочку.

Раптом мені захотілося, щоб хтось у цьому сонному вагоні закричав уві сні, як недавно кричав я сам. Може, цей старий дідуган, що, незважаючи на свій давно пенсійний вік, преться невідомо куди, чи дівчина з одвислою губою. Я б зміг так само розбудити й заспокоїти. Але вони тихо сплять. Вони якщо й бачать сні, то солодкі й приємні, принесені добрими ангелами. А за вікном чорна-чорна ніч. Здається, що дорога до Старої Вишні нескінченна. А потяг падає у цю нудотну чорноту ночі, наче у глибоке бездонне провалля, летить і летить у нього й не може приземлитися.

* * *

Мене розбудив легенький доторк до плеча. Цього разу я моментально розплющив очі й побачив схилене наді мною обличчя провідниці.

– Вставайте, за п'ять хвилин станція, – сказала вона. – Тільки не засніть знову. Потяг у Старій Вишні зупиняється лише на хвилину.

«Отже, я таки заснув», – подумав я, підводячись. Дивно, таке враження, мовби спав дуже довго. Годилося б умитися, але яке це має значення. За півгодини, чи скільки там, спатиму в готелі, в такому маленькому містечку й до готелю, напевно, недалеко. А може, до ранку передрімаю на вокзалі, хоч там, швидше за все, не вокзал, а маленька станція, що зачиняється на ніч.

Я підхопив сумку і пружною ходою попрямував до виходу. Потяг уже сповільнював хід. Провідниця чекала мене у дверях свого купе. Її обличчя раптом здалося мені вродливішим, ніж було звечора.

– От і приїхали, – сказав я. – А я так і не дізнався, як вас звати.

– Навіщо це вам?

– Раптом ще зустрінемося?

– Людмилою мене звати. Ходімо.

Відімкнувши зовнішні двері, провідниця поглянула на мене. Я відсахнувся з несподіванки – така мука вихлюпнулася на мене з великих потемнілих очей, що раптом заповнили весь простір переді мною. Вона, безумовно, плакала, але не тільки це, не тільки, подумав я. Що ще трапилось, доки я спав? Ні, ще раніше. Пригадалася дивна поведінка цієї дівчини на виїзді з Ковеля.

– Скажіть, будь ласка, – провідниця говорила тихо, ледве шелестіла губами. – Можна вас запитати...

– Питайте, якщо встигнете.

– Ви читали Біблію?

– Біблію? – здивувався я. – Читав.

- Не пригадуєте - є там такі слова, такі слова... - Вона затнулася, а потяг уже пригальмовував. - Такі слова: «І прибуде суддя, а ти відійдеш»?

- Не пригадую, - відповів я. - Може, і є. Треба подивитись. Вибачайте.

«Надумала коли питати», - іронічно всміхнувся подумки.

- Це ви вибачайте, - здавалося, вона от-от знову розплачеться, але тільки мовчки відчинила двері. - Щастя вам.

- До побачення.

Потяг зовсім спинився. Я зістрибнув на землю. Озирнувся. Збоку бовваніли в темряві якісь приземкуваті споруди.

- Станція он там, - почувся голос провідниці.

Я озирнувся до неї. Людмила показувала рукою на будівлі, які перед тим потрапили в поле мого зору.

- Спасибі. - Я привітно помахав їй рукою.

Щось наче зблиснуло на її щоці у тьмяному світлі тамбурної лампочки. Сльози? Чи здалося? Чого б їй плакати... Хоча вона така дивна і, видно, дуже сентиментальна. Щось питала про Біблію, про суддю. Ага, про те, що суддя відійде. Ні, здається, навпаки: вона відійде, коли прибуде суддя. Куди відійде? Дурниця якась. До того ж я ще не суддя. А все-таки в неї непогане обличчя і фігурка дуже зграбна. «Шкода, що наша спільна дорога була такою короткою», - зненацька подумалося мені. Гм, вона відвернулася, немов ховаючи сльози. Знову сльози, невже вона плаче на кожній станції?

Рипнули буфери, потяг рушив. Поволі пропливали затемнені вагони. Я лишився сам на сусідній колії.

Коли потяг зник за стіною ночі, переді мною була суцільна темрява. Я мимоволі озирнувся. Позаду, за коліями, ледь помітно проступало щось схоже на дерева. Швидше за все, місто з протилежного боку, за вокзалом. Хоча вокзалом,

звичайно, ту халабуду, на яку показала провідниця, назвати можна хіба що умовно. Але чому вона не освітлена? У спину мені несподівано вдарив, мало не збивши з ніг, струмінь холодного, аж крижаного повітря. Удруге за цю ніч мені здалося, що раптом настала зима. Це відчуття тривало, може, кілька секунд, але я відчув щось погрозливе та гнітюче в посвисті рвучкого холодного вітру. Ще раз мимоволі озирнувся. Дивним здалося те, що темрява погустішала, хоча очі мали б уже до неї звикнути. «Ну от іще, – подумав, – невже я до всього ще й страхополох?»

Я попрямував до вокзальної халабуди. Доки дійшов, кілька разів спіткнувся – спершу об рейку, потім об край перону, якщо тільки можна назвати пероном невеличкий п'ятачок перед станцією. Підійшовши до дверей, з усієї сили шарпнув за них. Раз, удруге.

Зачинено. Заглянувши про всяк випадок у вікна по обидва боки дверей, нікого, звісно, там не побачив. Лише контури якихось предметів проступали, у них можна було розпізнати столи та стільці, а під другим вікном виднілося щось схоже на лавку. Подумавши про лавку, я пошукав її очима тут, знадвору. Не знайшовши, зрозумів, що моему становищу не позаздриш. Якщо не розшукаю лавки чи хоча б колоди, на якій можна було б перекуняти до ранку, то доведеться хіба що бігати довкола станції, рятуючись від несамовитого холоду. Чи спробувати знайти готель? Це все-таки ліпше, ніж мерзнути тут, вирішив я.

* * *

На розі станції я зіткнувся з чоловіком, що, мов чорна примара, вигулькнув переді мною. Це було так нагло, що я аж відсахнувся.

– Злякався? – глухим, надтріснутим голосом спитав незнайомец і так само жаско, аж у мене мороз пройшов по шкірі, засміявся. – Ха-ха-ха! Злякався! Ха-ха-ха!

Отямившись від переляку, я стояв, готовий дати відсіч чи навіть дорого продати життя.

Незнайомец раптом обірвав сміх. Тільки тіло його продовжувало, наче хто смикав за невидимі нитки, конвульсивно здригатися.

– Ви приїхали цим потягом? – спитав він по недовгій паузі. – З приїздом, пане...
пане...

Він мовби щось намагався пригадати й не міг.

– Хто ви? – здивовано сказав я.

– Я? – Чоловік переді мною не переставав хитатися. – Людина. Звичайна людина.
Якщо хочете – місцевий жебрак.

Різко, неначе за командою, він підняв руку, погрозив пальцем.

– А от хто ви? Невже майбутній суддя? Ха-ха-ха!

– Ви що, прийшли мене зустрічати? – здогадався я, проганяючи неприємне
відчуття від цього сміху, що лунав особливо зловісно серед ночі.

– Зустрічати? А чом би й ні? – сказав чоловік. – Чом би й ні, коли пан суддя
прибув. Ви здивовані? Авжеж, ви здивовані. Втім, я б на вашому місці теж
здивувався.

«Він, здається, п'яний», – подумав я. Очі мої, вже призвичаєні до темряви,
помітили, що незнайомиць зодягнутий у лахміття і взагалі схожий на жебрака,
до того ж добряче пошарпаного, а може, й побитого. Хоча боятися, здається,
нема чого – з таким я зумію впоратися, якщо, звичайно, той не ховає десь у
кишені ножа.

Жебрак схопив мене за руку, заглянув в обличчя, заговорив швидко, пристрасно,
немов боявся, що я перепиню його:

– Послухайте... Моя вам порада – ідьте негайно звідси. Дочекайтеся першого
потяга і ідьте. Перший буде десь близько сьомої ранку. Або ні – не чекайте
потяга. Ідьте колією. По шпалах. За дві чи три години дійдете до найближчого
полустанку. Там і сядете на потяг. Послухайтеся – я вам добра бажаю. Інакше ви
пошкодуєте, не раз іще пошкодуєте, що лишилися.

«Та він, окрім того, що схожий на жебрака, ще й божевільний», – подумав я. Як же від нього відчепитися? Я знову весь напружився.

– Добре, я побачу, – сказав якомога спокійніше. – Але не зараз, а вранці. Зараз я хочу відпочити. Як мені дістатися до вашого готелю?

Чоловік хрипко засміявся.

Я почув гострий терпкий запах, яким відгонило від нього. То був сморід чогось перегнилого й перепрілого, наче переді мною стояла не людина, а лежала купа ще торішнього листа. Купа, на яку цей обірванець щойно помочився, подумав з відразою я, почувши ще й запах аміаку.

– Ви можете дістатися до готелю, авжеж, можете... Тільки ви ніколи тоді не дістанетесь до самого себе, – сказав обірванець. – Бо такий шлях не пролягає через це місто. Це паршиве місто, яке називається Стара Вишня. Стара Вишня, ха-ха. Суцільна поезія. То ви не хочете вертатися?

– Можливо, завтра, – пообіцяв я, сподіваючись, що той нав'язливий чоловік відчепиться.

– Завтра? Завтра, тобто ніколи? – спитав жебрак. – Що ж, вам видніше. Ідіть до готелю. До готелю. Ось цією вулицею, потім повернете праворуч.

– Праворуч – коли? – уточнив я, прослідкувавши за помахом його руки.

– Коли побачите пошту. Пошту на розі. Її навіть у темряві можна роздивитися. Там два поверхи навіщось відмахали. Два поверхи для такого глухого задрипаного містечка...

Він затрясся, наповнений сміхом, який нагадував переливання води з пляшки в пляшку. І раптом замовк, напружено застиг, явно до чогось прислухаючись.

– Ви чули? – спитав, знов хапаючи мене за рукав. – Чули?

– Що я мав чути? – розсердився я, звільняючись від його чіпких пальців.

– Крик. Хтось ніби кликав на допомогу. Там... Знову. Чуєте?

Він показав кудись у темряву обіч станції, в той бік, де розчинився у темряві потяг. Я прислухався, але нічого, крім свисту вітру, не почув.

* * *

Чому я пішов за ним, за цим божевільним? Не тільки тому, що він умовляв, шарпав за рукав і переконував, ніби там попереду хтось кличе на допомогу. Мені раптом стало цікаво, авжеж, цікаво – куди він мене приведе? У якесь кубло розпусти, щоб пограбувати, а потім зарізати? Навряд чи в цьому містечку є якісь кишля. Плентаючись за ним, я відчував, як два почуття борються в мені: бажання повернутись і піти назад, доки ще бовваніє за плечима станція, і бажання штовхнути, вдарити цього ідіота, а тоді подивитися, як він зреагує: зарепетує, заплаче чи намагатиметься дати здачі? І все ж я не зробив ні першого, ні другого, я йшов, як і він, уздовж колії, ми обидва спотикалися об якесь каміння, дошки, ломаччя. Свистів за спиною вітер і дедалі більше шарпав поли моєї легенької курточки. Холод змусив мене застібнутися.

«До біса», – думав я, кляв і себе, і мого пришелепуватого проводиря, та все ж ішов за ним.

Під ногами шурхотіли галька й суха трава. Десь здалеку доносилися дразливі запахи – пахнув мовби полин, але тут же до нього додався інший – запах м'яса, що розкладається. «Може, він веде мене на якесь звалище?» – подумав я. Спинився. Супутник не помітив цього, його постать почала розчинятися у нічній безвісті. Я злякався, що мій проводир от-от зникне з очей. Темрява довкола нього ніби ще погустішала. Я взявся доганяти дивного чоловіка, що бурмотів собі щось під ніс, а наздогнавши, спитав:

– Куди ми йдемо?

– Якби я знав, – сказав той. – Але послухайте... Хіба ви не чуєте?

Я прислухався: і справді крізь посвист вітру почув слабкий стогін. Ledь чутний звук, що долинав мовби з глибини землі. Проте, ledь чутний секунду-дві тому, він раптом почав розростатися, стогнали вже наче зовсім поруч. То був стогін і

людини, і якоїсь невідомої істоти. Майнула дивна думка, що то стогне сама поранена ніч, яка, здавалося, затулює нас обох у свої обійми. Та стогін раптово урвався, наче його й не було.

– Ніби там, – показав жебрак на підніжжя пагорбка, по якому тепер проходила колія.

Ми почали спускатися. Стогін то народжувався, то зникав.

Я побачив на землі чиєсь тіло. То була жінка. Вона лежала скорчившись і рукою загрибала під себе землю. Повільними рухами, напевне з останніх сил.

– Що з вами? – спитав я, опинившись поруч, але жінка не озвалась.

Ніяк вона не зреагувала й на мій доторк. На мої пальці, якими я взявся за її руку, поповзла цівка крові.

– Що будемо робити? – спитав я.

– Робити? – мов луна, озвався мій супутник. – Навряд чи ми чимось допоможемо їй.

– Треба кудись її віднести.

– Віднести? Боюсь, що це буде нелегко.

– Нелегко? Чому ви так вважаєте? – спитав я. – Вона, здається, не важка. Хоча б до найближчої хати.

– Найближчої хати? Та вам тут ніхто не відчинить.

– Не відчинить? Чому?

– Тому. Тому, що ніч. Тому, що ви у Старій Вишні.

– Тоді, може, викличемо «швидку»? – запропонував я.

- «Швидку»? - у здивуванні жебрака прозвучала нотка сарказму. - У цьому місті?

- Хіба тут нема «швидкої»?

- Є. Але вночі вона навряд чи приїде. Та й до лікарні далеко. Боюся, що нас там ніхто й не прийме.

- Не прийме? Чому? - я відчув, як до мене вертається глухе роздратування на цього чоловіка.

- Чому?... Ви питаєте - чому?

Жебрак, чи хто він був, раптом знов засміявся. То був страшний, навісний сміх явно божевільної людини. Він весь трясся, мовби виконуючи якийсь ритуальний танець. Видовище, якщо це можна так назвати, було жахливе. Густа, глупа ніч, поруч помирає жінка, і трясеться від навіженого сміху обірванець, схожий на прибульця з потойбічного світу. І хоч я ні в які потойбічні світи не вірив, мені раптом уперше за цю ніч по-справжньому стало страшно. Але це тривало мить, може, півхвилини. Лють, що досі за весь цей дурний, як я вважав, похід збиралася в мені, вихлюпнулася назовні. Я кинувся до божевільного чи до того, хто прикидався ним, і добряче трусонув його за плечі.

- Перестаньте сміятися, - наказав я ї, коли той не послухався, стусонув його в груди.

- Ви б на моєму місці теж засміялися, - сказав жебрак, проте немовби отямлюючись. - Озирніться хоча б довкола. Ви бачили таке мертве місто?

- Мертве місто?

- Авжеж, без жодного вогника. Воно вмирає на ніч.

- Вмирає чи не вмирає, - все ще лютячись, сказав я, - а маємо щось робити. Ви знаєте, де тут лікарня?

- На іншому кінці міста.

- Дарма. Допоможіть її взяти на руки.

Жінка, а можливо дівчина, вже не стогнала. І все ж, нагнувшись над нею, я вловив ледь чутне дихання. Отже, жива. Я став її підводити, підклавши ліву руку під плечі, а праву намагаючись засунути під ноги, що визирали з-під темної спідниці. І раптом, коли її обличчя опинилося на рівні мого, здригнувся і ледве не впустив тіло на землю.

Лице здалося мені знайомим. Наступної миті я зрозумів: це провідниця з потяга, яким я щойно прибув до Старої Вишні. Людмила, провідниця з мого вагона, з якою щонайбільше півгодини тому попрощався.

- Що з нею? - спитав жебрак. - Вона померла?

- Ні, - сказав я. - Але якщо ми чекатимемо...

- Вибачте, - пробурмотів жебрак. - Мені здалося, що ви зойкнули. Я подумав...

- Я її знаю, - признався я, - це провідниця з потяга, яким я прибув.

- Провідниця? - чомусь аж скрикнув жебрак. - З цього потяга? Не може бути.

- Чому не може бути? Вона, очевидно, випала, ледве потяг від'їхав. Або... або хтось штовхнув.

Жебрак щось промимрив, забіг наперед, вдивляючись в обличчя провідниці. Я спинився.

- Вона зі Старої Вишні, - сказав жебрак. - Людка Чернякова. Старого Черняка з передмістя. Значить, провідницею стала. Чого ж вона, дурна, повз Стару Вишню проїжджала? Невже не могла на інший потяг влаштуватися?

- Ви її знаєте?

- У нашому містечку всі всіх знають, - якимось мовби приречено сказав жебрак. - А Людка два роки тому з дому кудись зникла. Стривайте... не так швидко... Тут треба повернути. Через дві вулиці, якщо повернути, буде шлях на

сільце, де живуть її батьки.

- А до лікарні - прямо?

- До лікарні - прямо.

- А куди ближче?

- Приблизно однаково. До лікарні, може, й ближче. Але туди не треба йти, повірте...

- Чому не треба? - укотре здивувався я і, не отримавши відповіді, рушив, попросивши на ходу: - Підтримайте, будь ласка.

- То ви хочете в лікарню?

Жебрак, котрий досі йшов поруч, забіг уперед і перепинив мені дорогу. Він став так близько, що я вдруге за вечір почув його гниле дихання.

- У лікарні вона помре, - забурмотів жебрак. - А може, ще й дорогою. А так хоч є якийсь шанс. Ми залишимо її біля воріт або навіть під порогом. Незабаром світанок. Батько її працює на хлібозаводі. Він рано встає. Повірте, це ліпший вихід...

«Він таки божевільний, - подумав я. - Гарненьке діло - серед ночі, з цією дівчиною на руках... І поруч з ідіотом або шизофреніком. Чорт, він, здається, збирається мене вдарити...»

- Пропустіть, будь ласка, - сказав якомога твердіше, - дорога кожна хвилина.

- Вона помре. - Навіть у темряві було видно, як блищать очі жебрака. - Треба занести її до батьків.

- У них що - є телефон? - здогадався я.

- Телефону нема. На тій вулиці ні в кого нема телефону. Але так буде ліпше.

– Для кого ліпше? – Я рушив прямо на нього.

– Для неї і для вас.

Він усе ж таки дав дорогу. Проте, пройшовши з десятків метрів, я мусив спинитися. Здивувало, що кроків не чути. Зрозумів: мій дивний проводжаний стоїть на місці. Озирнувся й побачив, що не помилився.

– Ви лишаєтесь?

Жебрак не відповів. Ми стояли мовчки так довго, що, здавалося, час зупинив свій біг. Я відчував, як терпнуть руки під тілом непритомної провідниці, котру я от-от впускаю на землю. Зрештою, жебрак не витримав першим. Поволі, шарпаною ходою він несміливо наблизився.

– Я справді далі не піду, – сказав швидко, ковтаючи закінчення слів, наче боявся, що я переб'ю його.

– Тоді, може, хоч підкажете, як дістатися до лікарні? – спитав я, стримуючи лютю. – Чи до найближчого телефону.

Якби не зайняті руки, я б ударив його, подумав без жодних докорів сумління.

– Телефон навряд чи працює, – сказав жебрак. – А до лікарні... На перехресті біля трьох високих старих тополь, їх ви й у цій темряві побачите, повернете праворуч. Там збоку скверик буде. Через нього навпростець – вийдете прямо до лікарні. Бувайте.

Уже минаючи мене, він спинився. Сказав, дихаючи чомусь ще важче, ніж раніше:

– Ви, я бачу, сміливий чоловік, пане майбутній суддя. І, швидше за все, моєї поради не послухаєтеся, з цього проклятого міста завтра не поїдете. Моя вам друга порада: не гуляйте хоча б пізніми вечорами. Особливо осінніми. Бо скоро прийде осінь. Прийде осінь, чуєте? Якщо ж не послухаєтесь і цієї поради, то принаймні не відгукуйтесь ні на чий голос. І особливо якщо пролунає крик, який кликатиме на допомогу. Не шукайте крику, чуєте? На добраніч.

Він так швидко зник, мовби розчинився у густій, непроникній темряві, крізь яку проступали примарні обриси дерев і кущів, а за ними темних, як і все довкола, хат. Поки що це місто скидається більше на село, подумав я. Дівчина на моїх напівзатерплих руках ворухнулася, ледь чутно застогнала, ніби нагадуючи, що треба рушати. «Хоч би яку лавку надибати», – майнула в мене думка, стомлена, як і я сам.

* * *

На лавку я натрапив ще метрів за триста, під чиїмись воротами. Сів на неї, притулившись до паркану. Провідниця лежала на моїх руках і на колінах, я відчував – дихає, хоч і ледь чутно. Несподівано я відчув й інше – тепло її зігріває мене, притому якимось по-особливому. Воно наче охоплює, огортає мене з усіх боків. Це було незвичайне тепло. Так, немов хтось почав накидати на мене теплу, нагріту на вогні сітку, сплетену з густих ниток і вимочену перед тим у воді. Поступово тіло, яке я тримав на руках, мовби справді запарувало.

Я не був боягузом. І все ж мені зробилося моторошно, коли відчув, що тіло провідниці, не ворущачись, наче прагне водночас обняти мене. Обняти чим? Адже її руки – ось вони, на моїх ногах, а кінцівки рук безсило звисають додолу. «Ну от іще», – подумав, проганяючи спокусу озирнутися.

Я підвівся. Тепер, після відпочинку, ноша полегшала. Провідниця заворушилася, тихенько застогнала.

– Я зараз, я швидко, – пробурмотів.

Лише двох-трьох кроків вистачило мені, щоб спинитися мов укопаному. Як же я не зрозумів раніше: дорожчого за цю дівчину, котра інстинктивно, у напівзабутті чи й забутті тулиться до мене, в моєму житті нікого не було. Усе до того, навіть Валерія, було несправжнє, наче гра, а може, й гра насправді. Щось схоже на сором відчував я, несучи провідницю, дівчину, яка відтепер мусить бути моєю, і не просто моєю, а моєю долею, єдиною, жаданою, і я мушу порятувати її. Швидше, швидше. Ось нарешті й перехрестя, три тополі вгадуються у темряві, а праворуч темніє щось схоже на скверик.

– Мила моя, потерпи, – бурмотів я, – потерпи, любя. Уже зовсім близенько.

Намацавши між дерев стежку, я пошкандибав нею, обминаючи стовбури, аби не зачепити їх Людмилиними ногами. Нарешті попереду забіліла будівля лікарні. Жодного вогника, як і в інших будинках, не було видно. Центральні двері виявилися, як і слід було сподіватися, замкненими. Я рушив довкола будинку, придивляючись, чи нічого не написано на дверях. Побачивши табличку «Приймальне відділення», закріпив у двері.

Гримати довелося довго, дуже довго, вже міг прокинутися цілий будинок, але за дверима ані шелеснуло. Розпачливо озирнувшись, я побачив лавку обіч алеї, що вела до дверей. Поклав Людмилу, яка при цьому сіпнулася і застогнала, а тоді знову кинувся до дверей, загамселив руками й ногами.

Звук почувся не з-за дверей, а з вікна другого поверху.

– Гей, чи ви там здуріли? – озвався раптом сердитий чоловічий голос. – Хто там розгрюкався? Тут же лікарня, люди хворі, щоб вас чорти взяли.

Я підвів голову й побачив на тлі затемненого вікна якийсь невиразний силует.

– Зараз кину вам на голову вазона, тоді перестанете будити хворих людей, – грізно пообіцяв силует.

– Я теж приніс хвору, – сказав я. – Вона непритомна, а мені ніхто не відчиняє.

– А чому вам мають відчиняти, коли ці двері давно вже забиті, – сказали згори.

– Де ж тоді приймальне відділення?

– А он там, з правого боку, у флігельку, – вже менш сердито відповів хворий. – Там на дверях написано «Лабораторія». Але ви заходьте. Там уже давно приймальне відділення. І лікаря чергового там знайдете.

– Спасибі, – мовив я, взяв на руки свою дорогоцінну ношу й попрямував до флігелька, оточеного садом, який і я тепер угледів.

Як не дивно, двері виявилися незамкненими. Ледве я штовхнув їх, як вони відчинилися. У кінці вузького коридору побачив ще одні. Коли наблизився до них,

двері розчинилися. На порозі стояла вродлива жінка років сорока в білому халаті.

– Заходьте, заходьте, – сказала вона. – Ми вас чекаємо.

– Чекаєте? – здивувався я.

– Так, – сказала жінка-лікар. – Нам зателефонували, що до нас несуть важко травмовану дівчину. Зараз сюди прибуде бригада лікарів зі «швидкої допомоги». Хірурга я також викликала. Кладіть її сюди, – вона показала на кушетку.

«Все-таки той жебрак виявився не такою сволотою, як я гадав», – утомлено й радісно водночас подумав я, обережно опускаючи Людмилу на канапу, застелену білосніжним простирадлом.

– Що з нею? – спитала лікар, нахилиючись над провідницею.

– Вона випала з потяга чи хтось виштовхнув її, – пояснив коротко.

– Але ж вона... – Лікар узяла Людмилу за руку, стала намацувати пульс. – Вона ж мертва.

– Мертва? – скрикнув я.

Лікар притулилася до Людмилиних губ, певно, вслухаючись, чи є дихання, тоді почала масажувати їй серце. Тим часом зачувся шум, різко розчинилися двері і до маленької кімнати зайшли четверо в білих халатах. Це були лікарі зі «швидкої допомоги» й санітари. Один із них, певне, зрозумівши, в чому річ, відразу розчинив вікно. Вони масажували серце, дали Людмилі укол. Але всі їхні зусилля виявились марними. Провідниця так і не ожила.

* * *

Лікарка записала всі мої дані, занотувала мою розповідь.

– Ви ж розумієте, що ми мусимо повідомити ще й міліцію, – сказала вона.

- Звичайно, розумію.

- То ви будете працювати в нашому суді? – уточнила вона після того, як подзвонила у райвідділ міліції.

- Напевне.

Я відчував страшенну втому, що зростала з кожною миттю. Наче зі смертю провідниці з мене самого поволі витікало життя. Людмила лежала, мовби просто заснула, готова от-от розтулити повіки, поглянути зі знайомим смутком у таких великих і печальних очах.

Ця її свіжість, здавалося, зростала також щомиті, і я зовсім не здивувався б, якби вона усміхнулася. «Смерть її для мене зовсім нереальна», – раптом подумалось мені, але цікаво: чи відчують те саме ці люди?

Лікарі «швидкої», як виявилось, думали про зовсім інше.

- То ми завеземо її у морг? – спитав один із них.

- Може, спочатку додому? – запропонував його старший колега. – Це ж Людка Чернякова, старого Черняка, що на Воцанівці живе.

- Людмила Черняк? – скинулася чергова. – Н-не може бути...

- Чому не може? – здивувався лікар. – Я точно знаю. Я ж місцевий. Та що з вами, колего?

Чергова справді мала дуже дивний вигляд: налякана і спантеличена – вона не тільки зблідла, а якимось боязко поводила очима, наче на неї мали от-от напасти люди, котрі були поруч, або ж мав з'явитися хтось страшний з-за дверей, на які вона позирала з невимовним жахом.

- Розумієте... – Далі вона видала щось булькотливе, схоже на «бдвтж»...

Вона ковтнула друге слово, подивилася так, ніби забула мову.

- Вам погано? – кинувся до неї старший лікар.

- Ні-ні. – Лікарка відставила руку з розчепіреними пальцями, інстинктивно боронячись від його доторку. – Розумієте... Річ у тім, що нам дзвонила жінка.

- То й що? – не зрозумів лікар «швидкої» – у його погляді теж проростав острах.

- Жінка, яка назвалася Людмилою Черняк, – тихо, мов боячись, що її хтось почує, вимовила чергова. – Вона й повідомила, що мають привезти важко травмовану дівчину. Попросила все підготувати. Вона говорила якось так, – жінка затулила лице руками, – якось так говорила...

- Хіба одна Людмила Черняк є на світі? – розважливо сказав молодий лікар і запитливо подивився на старшого.

- Взагалі-то Черняків у Старій Вишні кілька, – подумавши, відповів той. – Сімей три-чотири. А може, й більше, я всіх не знаю. Але... Але ще одної Людмили Черняк, здається, немає.

- Може, вона сама подзвонила, поки ще не втратила свідомість? – припустив молодий і подивився на мене. – Де ви її знайшли?

- Біля колії, – відповів я. – Але там телефону я не помітив. Це збоку від станції.

- Може, хтось так вас розіграв?

- Розіграв? – здивувалася чергова. – Навіщо? З такими речами не жартують.

- Що ж тоді виходить? – спитав наче сам себе молодший лікар.

- Стривайте, – сказала чергова. – Ось ви кажете, що вона місцева, – кивнула в бік померлої. – Але ж оцей добродій, – тепер вона хитнула головою на мене, – цей добродій каже, що це провідниця з потяга, який щойно зупинився у Старій Вишні і яким він сам приїхав.

- Так, я чув, що вона була провідницею, – мовив старший лікар. – Тоді що ж сталося? – Він і собі пильно подивився на мене.

– Звідки я знаю? – трохи сердито сказав я. – Що вона місцева, мені розповів жебрак, який почув її крик. Ми з ним разом знайшли цю дівчину біля колії, я вже про це щойно казав. Тільки жебрак чомусь відмовився далі її нести, навіть іти разом зі мною.

Я вимовив це й раптом відчув, як мурашки пробігли по шкірі – пригадав слова жебрака про те, що, коли принести провідницю до лікарні, вона помре. «Ідіотство якесь, – подумалось мені, – звідки йому було те знати?» Хоча це можна було передбачити з її стану. Але той нещасний обірванець запевняв, що коли занести її додому, то, можливо, нічого не станеться, є шанс її врятувати. Ні, таки ідіотство, маячня божевільного, якій я годен повірити.

Я раптом збагнув – не слухаю, що до мене каже старший з лікарів «швидкої».

– Ви до мене щось казали... вибачте...

Я ледве повертав язиком – стомленим, важезним, як і все тіло. За вікном глухо шумів сад, і той шум, здавалося, поволі наповнював усю кімнату, розчиняючи присутніх у собі.

– Я питав, чи з вами не було ніякої жінки? – сказав старший лікар.

– Уявіть собі, жодної, – проти своєї волі розсердився я. – Коли я зійшов з потяга, мені взагалі здавалося, що це місто вимерло.

– Не гнівайтесь, – примирливо сказав старший. – Як вона загинула – встановить міліція. Ось, здається, вони й прибули.

Ми вийшли назустріч міліцейській машині. Я заново повторив свою розповідь молодому худющому лейтенантові, який дивився на мене вкрай підозріло. Я мусив їхати з ними знову на те саме місце, де ми знайшли Людмилу. Спочатку ми дісталися до станції, потім я у супроводі лейтенанта і двох сержантів та лікарів зі «швидкої», яких теж навіщось разом із машиною взяли з собою, мусив пройти тим же шляхом, яким ішов недавно разом із жебраком. У мене дедалі сильніше пекли очі й гули ноги. Там, на місці події, я ще раз повторив лейтенантові, що я Людмили з потяга не штовхав, а, навпаки, намагався її врятувати.

Судячи з усього, він не повірив і невідомо для чого зажадав, аби ми проїхали тим шляхом, де я ніс Людмилу. Коли ми спинилися біля лавочки, де я перепочивав зі своєю нелегкою ношею, він присвітив ліхтариком і щось пробурмотів собі під ніс, здається, сказав, що, схоже, так і було, як я розповідаю. Нарешті біля лікарні, куди ми повернулися, він спитав, де я маю ночувати, і, ще раз пильно оглянувши направлення на роботу в районний суд, сказав, щоб я був готовий і чекав на виклик до слідчого. Я пообіцяв, що з'явлюся відразу.

– Відвезіть його до готелю, – нарешті сказав лейтенант і повернувся до старшого зі «швидкої». – А її відвезіть поки що до моргу.

– Добре, – сказав лікар і звелів санітарам винести померлу.

Коли вони виносили провідницю, мені здалось на якусь мить – уста її розтулилися і з них от-от злетить якесь важливе для мене слово. Я подався вперед, але губи, все ще червоні, наповнені кров'ю, стулилися. Чи це мені з перевтоми ввижалося? «Ти просто дуже змордований, друже, – подумав я. – Задрімати б хоч на годинку, може, тоді скінчиться нарешті ця жахлива ніч, зникне все те, що ввижалося».

Втім, я поплентався до машини «швидкої», подивився, як провідницю всувають у її темну пащу. «Я ніколи більше не побачу її, – зненацька майнула прикра думка, – ніколи більше не побачу. Але ж це неможливо. Її загибель більш ніж безглузда. Ця дівчина призначалася для мене, це мені тепер зрозуміло. Навіщо ж тоді було її вбивати? Хто її вбив? А якщо вона сама позбавила себе життя, то знову ж таки – чому? Що її до цього підштовхнуло?»

Грюкнули, зачиняючись, двері машини. Я отямився і кинувся до старшого лікаря.

– Може б, ви підвезли мене до готелю?

– До готелю? – спитав лікар. – А чого ж – можна. Готель у нас у центрі, а морг біля старої лікарні. Це зовсім поруч. Залазьте всередину.

Вийшло так, що я сів по один бік носилок з Людмилою, поруч молодший лікар (старший примостився в кабіні поряд із водієм), навпроти посідали санітари. Машина рушила, хоч незабаром і зупинилася. виявилось, то зустріли хірурга, який нарешті приїхав до лікарні власною машиною і допомога якого була вже

зайвою.

Дорога до моргу тривала хвилин десять, а може, й менше. Ледве вони рушили, у мене знову з'явилося відчуття, що Людмила все ще жива. Коли старший лікар перекинувся кількома словами з хірургом і машина помчала далі, водій вимкнув світло в кузові. За якусь хвилину, коли «швидку» підкинуло на вибоїні, мені здалося, що Людмила застогнала. Я здригнувся, зиркнув на своїх мимовільних попутників. У темряві важко було вловити, чи вони щось теж почули. «Я мушу перевірити сам, – подумав я. – Я не страхополох, не боюся цього», – сказав я собі ще через невеликий шматок дороги. Поволі, мовби ненароком посуваючи руку, я доторкнувся до руки провідниці. Це була холодна рука мерця, який на диво швидко встиг задубіти. Однак, поспішно відсмикнувши руку, я тут же відчув нездоланне бажання вдруге доторкнутися до цих холодних, без сумніву, неживих пальців.

«Що зі мною?» – подумав я, мало не стогнучи, бо бажання торкнутися, погладити мертву руку провідниці ставало нестримним. Це було так схоже на звичне бажання пестити жінку, що я, усвідомивши це, неабияк перелякався. Невже я некрофіл? Ледве згадав це слово, як відчув: мене охоплює невимовний жах.

– Що з вами? – спитав раптом лікар, що сидів поруч зі мною. – Вам погано?

– Ні, ні, – прошепотів я і зрозумів, що все мое тіло почало труситися, немов у лихоманці.

– Увімкніть світло, – попросив лікар.

Ледве світло спалахнуло, як я дізнався, що сиджу блідий, наче щойно знятий із хреста.

– Серце схопило? – співчутливо спитав молодий лікар.

– Ні, – заперечливо хитнув я головою.

Мені справді нічого не боліло. Перестала бити й лихоманка. Тільки якась невидима страшна сила підштовхувала до мертвої дівчини, котра лежала біля мене. Але в цьому я признатися не міг.

– Зараз приїдемо, – сказав лікар. – Потерпіть, там зробимо укол.

– Мені нічого не болить, – стиха мовив я. – Вибачте, що...

– Нічого, буває, – співчутливо, вперше за вечір озвався один із санітарів. – То ми до всього звикли.

– От уже й морг, – сказав старший лікар, повертаючись до них. – А за ним і готель. Ми спершу підвеземо вас.

Готель – невелика двоповерхова споруда – виявився замкненим. Ніхто не з’явився, коли я постукав у двері. Довелося сідати на лавку перед входом. Звідси я побачив, як спинилася перед сусіднім невеличким будиночком «швидка», як виходив із неї чоловік, торсав за двері, стукав у вікно, як «швидка» рушила далі. Я зрозумів – морг теж зачинений.

Я не знав, чи морг уночі має бути зачиненим, чи ні. Втім, щось у такій поведінці було неприродним. Я раптом збагнув: мабуть, ці люди знали, що морг зачинений, та проте повезли провідницю. Навіщо? Чи в мене самого від усіх цих подій і переживань «дах поїхав»? Яке я маю право їх підозрювати в чомусь недоброму? Вони ж самі пропонували мені допомогу.

І тут мені спало на думку неймовірне: а чи справді там, де спинилася машина «швидкої допомоги», був морг? Пересилюючи внутрішній опір, я підвівся і вийшов на вулицю.

Довкола стояла та сама густа, непроглядна темрява. Небо вкривали чорні низькі хмари, і було схоже, що от-от піде дощ. Долаючи передчуття чогось неймовірного та страшного, я пришвидшив ходу. Ось і той будиночок. Звівши голову, побачив над дверима табличку «Господарчі товари». Не знаючи, що й думати, перейшов до других. Над ними висіла табличка «Галантерея», а на самих дверях, придивившись, побачив розклад роботи крамнички. «Напевно, помилився», – подумалося, і я поспішно рушив далі. Але сусідній будинок виявився житловим, як і наступний, і ще один. А далі вулиця роздвоювалась, ось тут машина повертала праворуч.

Мов ошпарений, я кинувся назад. Біля крамниць на хвилину спинився. Чи морг із другого боку? Зиркнув туди. Ні, через вулицю видно сад, а в глибині – добротну

хату. Може, морг перед магазином? Двох десятків метрів мені вистачило, щоб переконатися: між готелем і будинком, у якому були крамниці, нічого, крім хати і ще якоїсь схожої на сарай халабуду, немає. На халабуді, коли я взявся її оглядати, не побачив жодної таблички, але вона й не могла, судячи з її вигляду, бути моргом.

Лишалось припустити одне: лікарі зі «швидкої» навіщось дурили мене, кажучи про морг, розміщений поруч із готелем. Але ж я таки явно бачив, як вони спинялися біля магазинів... З машини хтось виходив і торсав за двері крамниці. Потім стукав у вікно. Щось казав до тих, що лишалися всередині машини, начебто обурювався. Навіщо ж вони ламали цю комедію? Чи я вже збожеволів? Але ж я самого себе усвідомлював чітко. Ось я, живий, хоч і виснажений, ось сумка, перекинута через плече. Ось переді мною затемнений готель. Вулиця, в кінці якої вже почало ледь-ледь сіріти. Усе реально. Нема й жодного страху. Є, правда, щось інше, чому я ніяк не в змозі дібрати назву.

Я пригадав: «швидка» рушила від готелю не відразу. Невже ті, що в машині, чекали – потраплю я до готелю чи ні? Наче ждали, що я спостерігатиму за ними, як вони від'їжджають і опиняються перед моргом, який насправді був крамницею. Навіщо?

«Я все одно не відповім на ці запитання», – подумав. І вже хотів знову сідати на лавку, як помітив, що вулицею щось рухається. Ніби біла пляма. Легкий морозець пробіг у мене за плечима. Немов прикипілий до землі, стояв і спостерігав, як пляма наближається. Дуже швидко я зрозумів, що то йде вулицею зодягнена в біле людина. Ще можна було втекти, десь заховатися. «Куди?» – спитав себе я і побачив, що то жінка в короткому білому халаті. Цокають по асфальту підбори. Вона зрима, жива, видно, як метляються на вітрі поли халатика. Очевидно, угледівши мене, вона притишила ходу, а потім рушила далі. Війнув легкий, ледь уловний запах парфумів. «Ти все ж таки страхополох», – подумав я. Думка стосувалася мене самого. Жінка ж, напевне, звідкись вертається, може, від коханого чи з пізньої гулянки, от і все. Дивно тільки, що вона в халаті. Хоча, може, то й сукня?...

Я провів поглядом легку поставу, котра знову ставала білим метеликом серед ночі. Готовий опуститися на лавку, з несподіванки здригнувся: жінка попрямувала до дверей першої крамниці, спинилася і, судячи з усього, почала відчиняти їх. Відчинила й зникла всередині. Минули хвилина, друга, напевне, й цілих п'ять хвилин, але світло у вікні крамниці не загорілося, проте не

зачинилися й двері. Я стояв і не знав, що мені й думати. Якщо це грабіжниця, то як вона так легко відімкнула замок? Але грабіжниця не відчиняла б, якби побачила, що за нею слідкує незнайома людина. А жінка явно мене побачила, бо ж притишила ходу й подивилася у мій бік. Тоді хто вона? Якби це був бар, а не магазин господарчих товарів, я не здивувався б, якби його відчиняли вночі. Тоді хто ж вона, ця жінка в білому?

Щомиті в мені росло, аж поки не стало непереборним бажання піти до крамниці й поглянути, що там діється. І хоч водночас щось підказувало: цього робити не слід, там – небезпека, та, зрештою, перше бажання переважило. Як не дивно, воно зростало з кожним моїм кроком, доки я не опинився перед дверима. Повагавшись, зайшов усередину. Там за прилавком стояла та сама жінка в білому халаті.

– Добрий вечір, – привітався я.

Вона не відповіла. Стояла й незмигну дивилася на мене. Втім, швидше повз мене, кудись за вікно. Скидалася на манекен, білий і через те ще незбагненніший і страшніший. Однак я не почував ні страху, ні чогось іншого. Тільки заціпеніння, що охопило, відколи переступив поріг і побачив цю жінку зблизька. Не знаю, скільки ми так стояли. Я чув, як вона дихає, і недоречно подумав, що привиди навряд чи здатні так дихати. А збагнувши, що я можу думати, зрозумів, що спроможний рухатися і робити все що завгодно.

Найліпше було б повернутися і піти. Але щось заважало мені це зробити. Я мав ще їй сказати якісь слова.

– Вибачте, будь ласка. Ви торгуєте вночі? Мені можна щось купити?

Вона не відповіла. «Мабуть, хвора», – подумав я. Але чи зможу я їй допомогти? Можливо, до неї не можна озиватися? Нехай собі лишається, з мене досить того, що вже пережив цієї ночі. Я повернувся, аби піти геть – до готелю, блукати вулицями, до дідька в зуби.

– Ні, – почув я розпачливий крик уже біля самого порога. – Ні!

Переборовши себе, я озирнувся. Жінка, наче заведена механічна лялька, раз по раз здригалася і стукала кулачками по прилавку. Щось кинуло мене до неї.

Ледве я наблизився, вона обхопила мене за плечі, а голова її забилася об мої груди.

Я почав теж механічно гладити її по плечах, бо нічого іншого не лишалося.

– Я забула, забула ті слова, – вигукнула зненацька жінка.

– Які слова? – обережно спитав я.

– Не знаю, – сказала жінка, підвела голову й подивилася мені у вічі, намагаючись щось побачити в темряві. – Я щоночі приходжу сюди, я намагаюся їх згадати, але не можу. Пане суддя, не забирайте ще й мого сина, благаю вас.

– Ви... мене знаєте? – вражено спитав я.

– Хіба ви не наш районний суддя? – скрикнула жінка. – Не з нашого районного суду?

Вона взялася гарячково обмацувати моє тіло – руки, обличчя, груди, певне, вже сині від ударів її голови. Доторки її пальців були гарячими, липкими, наче перед тим вона вимастила їх у мед чи в патоку, з якої готують дешеві цукерки. Мені раптом зробилося гидко.

– Я ще молода, ще дуже молода, – пошепотіла жінка. – Ви можете... Я можу заплатити...

Вона стала розстібати гудзики на халаті так само гарячково, наче наосліп.

– Послухайте, я не з вашого суду, – сказав я. – Я тільки приїхав до вас. Приїхав дві години тому.

– Не суддя? – простогнала жінка, відступила назад та раптом знову накинулася на мене.

Я мовчки відштовхнув її і вибіг надвір. На Стару Вишню поволі, але нестримно насувався світанок.

* * *

Дочвалавши до лавки перед готелем, я ліг на неї. Підклав під голову сумку, заплющив очі з єдиною метою – якомога швидше заснути. Хоча б на мить, якщо не на годину. До біса всі ці нічні пригоди. Але щойно моя спина торкнулася твердої лавки і стулилися повіки, як одразу ж побачив схилене наді мною лице Людмили, провідниці. Вона докірливо дивилася на мене. Мов зачарований, я також вдивлявся у її такі знайомі, неповторні, незбагненно привабливі риси. Нарешті я простягнув до неї руку, але рука пройшла крізь її тіло. Як не дивно, це мене аж ніяк не злякало. Зате я зрозумів, як маю діяти далі. Мені треба пройти крізь неї всьому. Геть усьому. Якщо вдасться це зробити, я буду зовсім новим.

«А може... може, трапиться ще дивніше», – подумав я і підвівся.

Мое тіло не пройшло крізь її, а розчинилося у прозорій безтілесній оболонці. Я теж став невагомим. Я нічого не відчував і поволі здіймався в повітря. І, піднімаючись, ставав і будинком готелю, і деревом перед ним, і лавкою, яка попливла за мною. Я розчинявся у довколишньому просторі, був частинкою його й водночас усім, із чого складався цей простір, містечком, що звалося Старою Вишнею, лісом, який виднівся за містом, – спочатку я його побачив, а потім став ним. Над лісом поволі, безшелесно, велично і просто викочувалося велике червоне колесо.

– Молодий чоловіче, прокиньтесь, – почув я. – Ви хотіли поселитися в готелі?

Я розплющив очі й побачив жінку років п'ятдесяти – кругловиду, з червоними прожилками на щоках.

– Ви хотіли поселитися в готелі? – повторила вона.

– Так, – сказав я і підвівся.

З-за готелю визирало сонце – майже таке, як я щойно бачив уві сні. Лагідний літній ранок стояв над Старою Вишнею.

– Вибачте. Але вночі готель був зачинений, і я...

– Там біля дверей є кнопка. Треба було її натиснути.

Як усе просто, подумав я. Подивившись на годинник, побачив, що вже за чверть восьма. Гарзд, хоч умиюся, приведу себе до ладу.

Ох і сон мені наснився, подумав, плентаючись за огрядною тіточкою до готелю. На щось він схожий, щось нагадує. Але що, ніяк не можу пригадати. Ніяк не можу.

...Після півторагодинного перебування в маленькому номері, де, крім двох ліжок і двох стільців, умивальника й шафи, нічого не було, вмий, поголений, хоч і не дуже виспаний, я постав перед головою місцевого районного суду – моложавим підтягнутим чолов'ягою з чіпким, майже колючим поглядом. Від нього я дізнався, що супровідні документи на мене вже переслані, що мене характеризують як одного з найздібніших цьогорічних випускників юрфаку. Він радий, що такого спеціаліста направили в їхнє містечко. Буде ще більше втішений, коли мені в них сподобається. У мене є хороша перспектива стати суддею, тут намічаються деякі перестановки. Поки що ж він особисто бере мене своїм помічником. Помічник голови районного суду – це не так і погано для початку.

Слухаючи його балаканину, я вирішував, чи розповісти йому про нічну пригоду. Оскільки я не люблю неясності у будь-якій справі, а найкращий захист, з моєї точки зору, – це удар на випередження, я розповів Миколі Мефодійовичу все, що трапилося, але стисло й без зайвих емоцій. Приховав лише те, що здавалося тепер сумнівним, схожим на галюцинації. На кінець моєї трохи сухуватої розповіді я попросив поради, як вчинити: йти до міліції чи почекати виклику?

– А навіщо йти? – сказав голова суду. – Треба буде – то й викличуть. Ви ж ні в чому не винні?

«Авжеж, ні в чому не винен», – подумав я. Ані в чому. Я не штовхав провідниці з потяга, навпаки, намагався її врятувати. А те, що поніс її до лікарні, – то так би вчинив будь-хто на моєму місці. Застереження жебрака? Що це, як не маячня людини несповна розуму? Припустимо, я теж захворів, але коли я можу про це мислити цілком тверезо, то не таким уже й кепським є мій стан.

– Звичайно, я ні в чому не винен, – сказав я уголос.

Навіть у тому, що так пізно зустрів Людмилу, подумалось мені. Людмилу? Але хто це? Провідниця? Тепер, вранці, думка про якісь почуття до неї видалася мені смішною. Єдине, що не зникло, – це питання: що ж було насправді зі мною вночі?

Але відповіді на нього я не одержав. Щось говорив до мене Микола Мефодійович – голова суду. Здається, про квартиру. Про те, що десь треба влаштуватися. Знайомих чи рідних у Старій Вишні нема? Нема, хитнув я головою. Тоді будемо ставити питання про гуртожиток. А може, й не гуртожиток. Є інший варіант. Він викликав секретарку та звелів покликати судового виконавця. Той збирався здавати квартиру, пояснив він.

Я, однак, мало дослуховувався до його слів. Усе думав про те, чи справді Людмила загинула. Хтось наче обхопив мені голову руками і кричав у самісіньке вухо, що Людмила жива, що вона мене чекає. Доки ж це триватиме, подумав я, зараз же день. Я не знаю ніякої Людмили. Я ні в чому не винен. Мені раптом захотілося затулити вуха чи ще якось змусити змовкнути осоружний голос. Я уже підняв руки. І опустив – до кабінету заходив маленький згорблений чоловічок. За ним увійшов іще один, потім другий, третій, четвертий. Я мимоволі, передчуваючи недобре, заплющив очі.

– Ось і наш Антон Петрович, – почув я голос голови суду. – Познайомтеся, Георгію Васильовичу.

Повіки розтулялися важко, вони, здавалося, аж скрипіли. Спершу я побачив білу смужку стіни, яка бігла до чогось громіздкого й темно-коричневого. Шафа? Потім око впустило до моєї свідомості частину вікна, частину стола й за ним когось, кого неможливо було впізнати.

– Що з вами? – слова належали величезному чоловікові за столом, котрий заповнював весь кабінет.

Очі нарешті зовсім розплющилися. Інший чоловік – маленький, згорблений – стояв переді мною і простягав до мене руку. Він був один. Запобігливо посміхався. Я здогадався, що це і є судовий виконавець, який має здати мені квартиру.

15 листопада

Я подивився у вікно і зрозумів, що дощ не перестане. А якщо й перестане, то ще не скоро. Довгий осінній дощ, який почався десь по обіді, тепер посилюється. У надвечірніх сутінках перед вікном мого маленького кабінету на першому поверсі тьмяно блищали дві чималі калюжі. Я подумав, що сьогодні, напевне, не доведеться вирушати в мої щовечірні більш ніж дивні походеньки. Думати так було втішно.

Ось уже четвертий місяць я живу у Старій Вишні. Містечко маленьке, якщо пройти сотню-дві метрів від центру, потрапляєш у царство садків, тепер, восени, напівголих, і одноповерхових осель. У центрі – три бари, ресторан, щоправда, вечорами, а вдень його приміщення править за ідальню. Іноді мені здається, що ці бари, «барчики», як їх тут називають, зсуваються до купи, відстань між ними дедалі зменшується і зменшується. Ось-ось вони зіллються у щось більше, а проте не менш задушливе, заповнене димом сигарет із чужими літерами на пачках – ними бавляться місцеві «круті» хлопці. Втім, тих «крутих» можна перерахувати на пальцях, якщо не однієї, то двох рук напевне. Вони ходять із бару в бар, за вечір встигають обійти всі три, а часом навідатися і до четвертого, і п'ятого, розташованих на північній і південній околицях Старої Вишні. Іноді хлопці влаштовують собі розваги – на їхнє замовлення в усіх трьох барах вмикають «на повну катушку» музику – йде змагання, у кого гучніше або хто довше витримає ту саму пісню. Рекорд належить місцевому рекетиру Віталіку на прізвисько Буцол – він витримав тридцять одну «Морячку».

Бари називаються – «Нептун», «Вітрячок» і «Венеція». «Вітрячок» ще зрозуміти можна. А от чому «Венеція»? Стара Вишня загубилася серед поліських лісів, і можна запрягтися, що дев'ять з десяти старовишнівців ніколи в житті не бачили моря.

– Чому «Венеція»? – перепитав мене здивований бармен.

Він подивився на мене так, наче я запитав його про рік заснування Старої Вишні чи як звали його предка в чотирнадцятому коліні. Очі його розширилися і звузилися, між його здивуванням і байдужістю, що прийшла на зміну подиву, встигла пролетіти згряя воронів і перетворитися на зграйку сонних мух.

– А чим ми гірші від інших? – спитав він мене нарешті, і це було риторичне питання й водночас вичерпна відповідь на моє запитання.

Отже, я живу тут четвертий місяць. Втім, слово «живу» не зовсім точне. Ліпше б його, як не дивно, вжити у множині. Уперше за двадцять сім років, відколи я з'явився на білий світ, у мені існує начебто двоє різних людей. Перший працює помічником голови суду, сумлінно виконує свої обов'язки, часом думає про те, що він довго не витримає цього нудотного існування в оточеному сосновим лісом і двома озерцями глухому маленькому містечку, де навіть судові справи дріб'язкові й не зможуть забезпечити успішної кар'єри, як би добре їх не провів. Отже, треба буде шукати інших способів, аби звідси вирватися – добре, якби це сталося раніше, ніж закінчиться термін роботи за направленням. Я діяв і міркував так, як на моєму місці діяв і міркував би будь-який учорашній студент університету й мешканець Львова протягом п'яти років. Студент, який подавав неабиякі надії, вважався майбутнім світилом юриспруденції, до того ж був закоханим у старовинне місто з особливим українським духом і бурхливим політичним життям. Студент, який закінчив університет з відзнакою, але завдяки загадковому збігові обставин опинився у глушині, а не в аспірантурі, міському суді Львова чи хоча б меншого, але все ж таки обласного міста, себто Луцька. Правда, голова Старовишнівського суду має явні симпатії до мене, каже, що в мене добрі шанси в майбутньому, але скніти у Старій Вишні я не збираюся. Хоча й розумію: поки що слід набратися терпіння.

Так цілком природно міркував я – перший Георгій. Другий щовечора, кожного пізнього осіннього вечора, вирушав у свої дивні мандри глухими пустельними вулицями Старої Вишні.

Вулиці тут стають порожніми, наче за якоюсь дивною командою. Ще в центрі звучить музика з «барчиків», немов кидаючи виклик темряві, яка насувається на містечко зусібіч, а вулиці вже порожніють. Якимось я перевірів – ті порожні, глухі, без єдиного вогника вулиці поглинають музику, вона перестає лунати, ледве занурюєшся у безпросвітну осінню пітьму. Міг би заприсягтися, що хтось невидимий бере ті звуки, жбурляє у грязюку, глевке місиво, що розквашує вулиці дедалі більше з кожним новим дощем, і втоптує люто, з насолодою, доки не перестає звучати остання квола нота. І тоді настає тиша, чимраз чорніша, в'язкіша та всеохопніша. У неї бездонні очі, котрі розширюються, втягуючи в себе випадкових перехожих. У неї затаєна, також темна й невидима саркастична посмішка, яку радше відчуваєш, аніж бачиш, і здається, що ця тиша от-от зарегоче й обхопить плечі ще чорнішими, ніж вона сама, долонями. Саме такими

вечорами я й вирушав у свої мандрівки, постійні, наче цей вечірній морок. Мандрівки в пошуках крику. Того самого, про який говорив мені жебрак. Спершу я спробував розшукати нічного незнайомця. Це було нелегко, бо я не знав, як його звати. Спробував описати його моему квартиродавачеві, судовому виконавцю Антону Петровичу, але той лише якось дивно, з жахом і невимовним докором подивився на мене. «Так, ніби я попросив помінятися ролями», – подумав я тоді. Ніби я захотів стати господарем дому, в якому жив на правах квартиранта. Чи навіть запропонував віддати на згвалтування єдину дочку судового виконавця, яка мешкала разом із ним і його дружиною, такою ж маленькою і невродливою. Втім, і дочка також була невродлива стара діва, старша від мене на цілих чотири роки, до того ж трохи кульгава. Я часом бачив її на подвір'ї, іноді в містечку, де вона працювала швачкою на місцевому побутокмбінаті. Вона дивилася на мене великими сумними очима й поспішно відводила їх, вбираючи голову в плечі. При цьому, здавалося, от-от заплющить од страху й ніяковості ті свої великі темно-сірі очі, чи не єдину привабливу річ на невиразному, начеб розмитому обличчі. Обмінялися ми за три місяці щонайбільше десятком фраз, таких необов'язкових і байдужих, що я взагалі втратив будь-який інтерес до неї.

Спробував я розпитати в суді, однак зустрів лише знизування плечима. Якоісь неділі я здогадався навідатися до місцевої церкви, де побачив неподалік брами та біля сходинок при вході до храму кількох жебраків, та жоден із них не був моїм незнайомим знайомцем. Десь після першого місяця вечірніх блукань я подумав, що, може, жебрак приходить щоночі до потяга. Думка здивувала мене та змусила скептично посміхнутися. Але наступної ночі я прийшов і до Санкт-Петербурзького потяга. Довкола, як і в ніч мого приїзду, стояла моторозна тиша. Між кошлатими сірими хмарами плив повний блідий місяць. Я стояв поміж двох колій і думав, що безглуздішого заняття годі придумати. Та проте я дочекався потяга, який спинився якраз на одну хвилину, з якого ніхто не вийшов і в який ніхто не сів. Я провів кавалькаду вагонів, коли вона рушила, довгим поглядом. І вже щойно зник удалині останній вогник, думка, ще химерніша за попередні, завітала до мене: можливо, жебрак знає, хто й коли приїздить? Він знав про мій приїзд...

Усенький наступний день я кляв себе останніми словами за несусвітній ідіотизм, але таки вирушив у нічну мандрівку до станції. Результат був таким же. Ще тричі приходив я на так званий вокзал і лише один раз із потяга вийшли двійко дівчат. Побачивши чужого, вони злякано сахнулися. Я попросив не боятися і сказав, що позаяк той, кого я чекав, не приїхав, можу запропонувати себе в ролі проводжатого.

– Ми живемо зовсім недалеко, – сказала одна з дівчат.

Тож я пішов разом із ними. Дорогою довідався, що обидві навчаються в Луцьку, у Волинському університеті, приїхали на вихідні до батьків. «Як буденно», – подумав я. Студентки справді жили недалеко, за проводжання чемно подякували. «Чого ж я чекаю, на що сподіваюся?» – спитав я себе, попрощавшись із ними. Замість відповіді лишилося хіба що смачно сплюнути і йти до своєї оселі.

Наступного разу, коли я навідався на станцію, там стояло трое кремезних молодиків. Щойно я поцікавився, чи вони теж чекають потяга, як один із них, котрий стояв найближче, мовчки вдарив мене кулаком у живіт. Я зойкнув від несподіванки, а до мене кинулися всі трое і, схопивши за ноги, так само мовчки кудись понесли. Як виявилось, недалеко. Розгойдавши, вкинули в порослу бур'янами неглибоку канаву. Звідти я, трохи прочумавшись, мав змогу спостерігати, як випірнув потяг, як мовчазна трійця схопила валізи й попрямувала до крайнього вагона. Вони постукали, і двері відчинилися. Так само швидко вони зачинилися, ледве трійця зникла всередині. Коли потяг від'їхав, мені нічого не лишилося, як, вибравшись із канавки, пообдирати реп'яхи й поволі, припадаючи на забиту ногу, тюпати в напрямку квартири.

Ані дорогою, ані вже в ліжку я так і не знайшов більш-менш переконливої відповіді, хто ж були ті трое. Комерсанти, які повезли щось на продаж до Білорусі чи в Санкт-Петербург? Місцеві, а може, луцькі рекетири? Заїжджі чи місцеві грабіжники, котрі когось чи щось обчистили у Старій Вишні? Ні до чого логічного не додумався, вранці ніхто не заявив про пограбування. Правда, бажання ходити вночі до станції зникло. Зрештою, колись так і мало статися.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tellnovel.me/lis_volodimir/pribude-suddya

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)